

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

ม.๒

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

ศ. ดร.กระมล ทองธรรมชาติ
รศ. ดร.ดำรงค์ ฐานดี
นางสุคนธ์ สินธพานนท์
ผศ.วิชัย ภูโยธิน

ผู้ตรวจ

รศ. ดร.จรรวรณ์ ขำเพชร
รศ. ดร.ไชยรินทร์ ปัญญาศิริ
ดร.นราธิป แก้วทอง

บรรณาธิการ

นายสมเกียรติ ภูระหงษ์

ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๘

พิมพ์ครั้งที่ ๑

จำนวนพิมพ์ ๓๐,๐๐๐ เล่ม

ISBN : 978-616-606-107-9

รหัสสินค้า ๒๒๑๓๐๙๖

 อักษร
www.aksorn.com

จัดพิมพ์และจำหน่ายทั่วประเทศโดย

บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจก. จำกัด

142 ถนนตะนาว เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200

โทร. 0 2622 2999 (อัตโนมัติ 20 คู่สาย)

พิมพ์ที่: บริษัท ไทยรับกล่อง จำกัด โทร. 0 2903 9101-6

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ม.๒

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ศ.ดร.กระมล ทองธรรมชาติ
รศ.ดร.ดำรงค์ ฐานดี
นางสุนันท์ สินธพานนท์
ผศ.วิชัย ภูโยธิน

สงวนลิขสิทธิ์

ห้ามมิให้ทำซ้ำ คัดลอก เลียนแบบ ทำสำเนา สแกน จำลองมาจากต้นฉบับ หรือแปลงเป็นรูปแบบอื่น
ในการ์ดต่าง ๆ ทุกรูปแบบ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน และห้ามใช้หรือผลิตซ้ำส่วนใดส่วนหนึ่ง
เพื่อวัตถุประสงค์ในการฝึก พัฒนา เทคโนโลยีระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) หรือระบบเทคโนโลยีอื่น ๆ

คำนำ

การศึกษาเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลาตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศไทยและสังคมโลก

ทั้งนี้ สาระที่ผู้เรียนต้องศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษา มีอยู่ด้วยกัน ๕ สาระ ประกอบด้วย สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์ สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์ สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์ ซึ่งในการจัดทำหนังสือจะจัดแยกเป็นสาระ สาระละ ๑ เล่ม เพื่อให้เกิดความสะดวกต่อการจัดการเรียนการสอน สำหรับสาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ เล่มนี้ ได้จัดทำให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้แกนกลาง ตัวชี้วัดระหว่างทาง และ **ตัวชี้วัดปลายทาง** ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยเนื้อหาสาระจะว่าด้วยการปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย แนวทางส่งเสริมให้ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กระบวนการในการตระหนักกฎหมาย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัวชุมชน และประเทศไทยโดยสังเขป เหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงสำคัญของระบอบการปกครองของไทย และการเลือกรับข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองการปกครองของไทยในสังคมปัจจุบัน วิเคราะห์ความสำคัญ บทบาทและความสัมพันธ์ของสถาบันทางสังคม ลักษณะของวัฒนธรรมไทย ความคล้ายคลึงและความแตกต่างของวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชีย รวมถึงการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ นำไปสู่การเกิดสมรรถนะสำคัญ

คณะผู้เรียบเรียงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนเล่มนี้จะเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ช่วยอำนวยความสะดวกแก่ครูและผู้เรียน เพื่อช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้บรรลุตัวชี้วัดและมาตรฐานตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ทุกประการ

คณะผู้เรียบเรียง

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

๑. พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
๒. สถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
๓. ผลจากการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
๔. แนวทางการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

๑

๒

๘

๑๑

๑๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

กฎหมายกับการดำเนินชีวิตประจำวัน

๑. ความสำคัญของกฎหมาย
๒. กระบวนการในการตรากฎหมาย
๓. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเองและครอบครัว
๔. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและประเทศชาติ

๒๑

๒๒

๒๓

๒๘

๓๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

เหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงสำคัญของระบอบการปกครองไทย

๑. เหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงสำคัญของระบอบการปกครองของไทย
๒. การเลือกรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองการปกครองของไทยในสังคมปัจจุบัน

๕๗

๕๘

๖๗

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔

สถาบันทางสังคม

๑. ความสำคัญของสถาบันทางสังคม
๒. บทบาทของสถาบันทางสังคม
๓. ความสัมพันธ์ของสถาบันทางสังคม

๗๑

๗๒

๗๕

๘๐

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕

วัฒนธรรมของไทยและวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชีย

๑. ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม
๒. ที่มาของวัฒนธรรม
๓. ลักษณะของวัฒนธรรมไทย
๔. ความคล้ายคลึงและความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชีย

๘๓

๘๔

๘๕

๘๗

๙๔

บรรณานุกรม

๑๐๗

หน่วยการเรียนรู้ที่

๑

พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

— การอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย สมาชิกทุกคนจะต้องรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย คือ ต้องเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต รู้จักการทำงานร่วมกัน มีส่วนร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมทางสังคม เคารพสิทธิเสรีภาพซึ่งกันและกัน เคารพกติกาของสังคมประชาธิปไตยด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศด้วยความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกที่ดี ซึ่งถ้าทุกคนตระหนักถึงความสำคัญและปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยก็ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า และจะช่วยให้การอยู่ร่วมกันในสังคมดำเนินไปได้อย่างสงบสุข รวมทั้งจรรโลงให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยมีความมั่นคง

ตัวชี้วัด

- เห็นคุณค่าในการปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย (ส ๒.๑ ม.๒/๒)

สาระการเรียนรู้แกนกลาง

- สถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
- แนวทางส่งเสริมให้ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

๑. พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง เป็นการสนองความต้องการพื้นฐานทางธรรมชาติของมนุษย์ ที่มีความต้องการเกี่ยวกับเสรีภาพ ความเสมอภาค และการเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

การดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตยนั้น จะต้องปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับหลักการ และอุดมคติของประชาธิปไตย กล่าวคือ ต้องยอมรับว่าทุกคนเสมอภาคกัน เคารพสิทธิเสรีภาพ ของกันและกัน รวมทั้งจะต้องปฏิบัติหน้าที่และรับผิดชอบต่อกันและกัน สังคม และประเทศชาติ อย่างเคร่งครัด

อดีตนายกาธิบดีเอเบรามาแฮม ลิงคอล์น (Abraham Lincoln) แห่งสหรัฐอเมริกา ได้แสดง วาทะเกี่ยวกับคำว่า “ประชาธิปไตย” ไว้ว่า “ประชาธิปไตยคือการปกครองของประชาชน โดย ประชาชน และเพื่อประชาชน”

จากวาทะดังกล่าว สะท้อนความหมายของประชาธิปไตยได้ว่า “เป็นการปกครองที่ถือว่า ประชาชนทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกฐานะ และทุกอาชีพ มีสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่อ บ้านเมืองเท่าเทียมกัน ทั้งในด้านการปกครองและการดำเนินชีวิตของตนเอง” ซึ่งสามารถแยก อธิบายเป็นสองความหมายได้ ดังนี้

๑. ประชาธิปไตยในด้านการปกครอง หมายถึง ระบอบการปกครองที่เปิดโอกาส ให้ประชาชนมีสิทธิที่จะปกครองตนเองหรือเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่ปกครองประเทศแทนตน

๒. ประชาธิปไตยในด้านการดำเนินชีวิต หมายถึง การดำเนินชีวิตของประชาชนตาม วิถีทางประชาธิปไตย อันได้แก่ การเคารพสิทธิเสรีภาพของกันและกัน การยอมรับความคิดเห็น ของผู้อื่น และการใช้เหตุผลเป็นหลักในการพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม โดยการใช้ เสียงข้างมากเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาอันนั้น ๆ อย่างสันติวิธี

การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยมีความสำคัญต่อประเทศในทุกด้าน เช่น ทำให้สังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาไปได้อย่างมั่นคง และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย เพราะ เมื่อสมาชิกทุกคนในสังคมปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ เสียสละประโยชน์ ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ปฏิบัติตนตามกฎหมาย กติกาของสังคม ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีน้ำใจต่อกัน โดยยึดหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ ใช้เป็นพื้นฐาน ในการปฏิบัติต่อผู้อื่น ก็ย่อมจะทำให้สมาชิกในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข เกิด ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในสังคม ส่งผลให้ประเทศไทยเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับนานา อารยประเทศได้

๑.๑ ลักษณะสำคัญของสังคมประชาธิปไตย

โดยทั่วไปลักษณะที่เรียกได้ว่าเป็น “สังคมประชาธิปไตย” คือ สังคมที่ผู้คนส่วนใหญ่ของประเทศมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ยอมรับ และเชื่อมั่นหลักการทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

สังคมประชาธิปไตยมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

๑) **อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน** หมายถึง ประชาชนผู้เป็นพลเมืองของรัฐ เป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดหรืออำนาจอธิปไตยในการปกครองประเทศ ประเทศที่ปกครองระบอบ ประชาธิปไตยต้องมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศหรือเป็นแม่บทของ กฎกติกาของสังคม เพื่อใช้กำหนดแนวทางสำหรับฝ่ายปกครอง ซึ่งในบางประเทศรัฐธรรมนูญ อาจไม่ได้จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้

ดังนั้น ลักษณะสำคัญประการหนึ่งของสังคมประชาธิปไตย ก็คือประเทศต้องเปิดโอกาส ให้ประชาชนปกครองตนเองหรือเลือกผู้แทนไปปกครองแทนตน ตามที่รัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมาย สูงสุดในการปกครองประเทศบัญญัติไว้ ซึ่งหากประเทศใดที่ปกครองระบอบประชาธิปไตย แต่ไม่ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการปกครองประเทศตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด เช่น ไม่อนุญาตให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น หรือวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ ก็ไม่อาจถือได้ว่าประเทศนั้นเป็นประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ได้

๒) **เป็นสังคมที่ยึดหลักความเสมอภาค** สังคมประชาธิปไตยจะยึดหลักการว่า พลเมืองทุกคนมีความเท่าเทียมกันตามกฎหมายในฐานะพลเมืองของรัฐ ไม่ว่าเชื้อชาติ ศาสนาใด ภาษาใด ถิ่นกำเนิดใด หรือเพศใด เช่น ประชาชนทุกคนมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งคนละ หนึ่งเสียงโดยเท่าเทียมกัน และได้รับการบริการ จากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน

๓) **เป็นสังคมที่คนในสังคมยึดหลักนิติธรรม** เป็นหลักในการปกครองประเทศ และในการดำเนินชีวิต หมายความว่า ประเทศ ที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยต้องมี รัฐธรรมนูญที่ให้หลักประกันทางกฎหมาย เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน เอาไว้ ซึ่งรัฐบาลจะละเมิดมิได้ เช่น ศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ สิทธิในทรัพย์สิน เสรีภาพใน การนับถือศาสนา

การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง ประเทศด้วยการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เป็นลักษณะสำคัญ ประการหนึ่งของสังคมประชาธิปไตย

๔) เป็นสังคมที่ยึดหลักการประนีประนอม

สมาชิกในสังคมประชาธิปไตยจะต้องรู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ตั้งต้นแต่ความคิดของตนเป็นสำคัญ พยายามที่จะประสานความคิดของตนให้สอดคล้อง หรือประสานประโยชน์กับพรตนะของคนอื่น เพื่อป้องกันความขัดแย้ง

สังคมประชาธิปไตยมุ่งเน้นการใช้เหตุผลและเจรจาด้วยสันติวิธีในการแก้ไขปัญหาต่างๆ

ไม่ยึดมั่นในความคิดของตนอย่างไม่ยอมผ่อนปรนแก้ไข และต้องใช้เหตุผลให้มากที่สุด ในการตัดสินใจปัญหาต่างๆ

หลักการประนีประนอม คือ การยอมรับการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งโดยสันติวิธี ด้วยการยอมผ่อนปรนให้แกกัน ผู้ที่มีจิตใจเป็นประชาธิปไตยต้องไม่นิยมการแก้ไขปัญหาวัยวิธีการที่รุนแรง เพราะ “ปรัชญาประชาธิปไตยโดยพื้นฐานไม่ปรารถนาให้มีการใช้กำลัง และการล้มล้างด้วยวิธีการรุนแรง เพราะถ้ามีการใช้กำลังและความรุนแรงแล้ว ก็แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ไม่มีหรือไม่ใช่เหตุผล ซึ่งจะขัดกับหลักความเชื่อขั้นมูลฐานของประชาธิปไตยที่ถือว่ามนุษย์มีเหตุผล”

๕) การยอมรับการตัดสินใจ

ของฝ่ายข้างมาก โดยฝ่ายข้างมากจะต้องเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างของฝ่ายข้างน้อย ซึ่งในประเทศประชาธิปไตยนั้น ประชาชนแต่ละกลุ่มที่มีผลประโยชน์และอาชีพแตกต่างกัน ย่อมจะมีความคิดเห็นแตกต่างกันเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหาของสังคมหรือประเทศ แต่เมื่อองค์กรที่มีอำนาจตัดสินใจชี้ขาดปัญหานั้น เช่น สภาผู้แทนราษฎร ได้ตัดสินใจเรื่องที่เป็นปัญหานั้น ด้วยเสียงข้างมากแล้ว ปัญหาความขัดแย้งนั้นควรต้องยุติ หรือในโรงเรียน ถ้านักเรียนส่วนมากเห็นว่าควรช่วยกันพัฒนาโรงเรียนวันละครึ่ง

การใช้สิทธิในการแสดงความคิดเห็นและการออกเสียงตัดสินใจเรื่องต่างๆ ของนักเรียน เป็นการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน

ชั่วโมง แต่มีนักเรียนส่วนน้อยที่ไม่เห็นด้วย นักเรียนฝ่ายข้างมากควรใช้เหตุผลอธิบายให้นักเรียนฝ่ายข้างน้อยยินดียินยอมปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ความขัดแย้งก็จะไม่เกิดขึ้น

๖) เป็นสังคมที่ยึดหลักการ

เคารพเหตุผล

คนในสังคมประชาธิปไตยต้องเป็นผู้ที่เคารพเหตุผลมากกว่าบุคล รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่น ร่วมกันเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทางสังคมโดยใช้เหตุผล หลีกเลี่ยงความรุนแรง รวมถึงจะต้องยอมรับว่าทุกคนมีสติปัญญาและเหตุผลในวงจำกัด โดยอาจมีพรตนะที่ถูกต้องในเรื่องหนึ่ง และอาจไม่ถูกต้องในอีกเรื่องหนึ่งได้ ประชาธิปไตยจะดำเนินไปได้ด้วยดีก็ต่อเมื่อมีการรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย เพื่อค้นหาเหตุผลและความถูกต้องที่แท้จริงนั่นเอง เพราะเหตุผลเท่านั้นที่จะจรรโลงให้ประชาธิปไตยดำเนินไปได้อย่างมั่นคง

การรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นถือเป็นการปฏิบัติตนตามแนวทางประชาธิปไตย

๗) ประชาชนทุกคนมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมจะเกิดขึ้นจากความรู้สึกของคนในสังคมว่าตนเป็นเจ้าของประเทศ และประเทศเป็นของคนทุกคน ซึ่งการประพฤติปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีที่มีความรับผิดชอบ เช่น การช่วยกันรักษาสมบัติของส่วนรวมหรือสมบัติสาธารณะ เช่น ถนน สวนสาธารณะ แหล่งน้ำ

๑.๒ คุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

ในสังคมประชาธิปไตยนั้น ประชาชนทุกคนมีสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน และทุกคนต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายอย่างเคร่งครัด สังคมประชาธิปไตยจึงจะสามารถพัฒนาก้าวหน้าและอำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิกในสังคมได้ ทั้งนี้ สมาชิกของสังคมควรมีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับหลักการของระบอบประชาธิปไตย โดยคุณลักษณะที่สำคัญของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย มีดังนี้

๑) ต้องเป็นบุคคลที่เคารพในเหตุผล พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยต้องเป็นผู้มีคุณลักษณะที่เคารพในเหตุผลของผู้อื่น ข้อเท็จจริงที่เป็นที่ประจักษ์ รับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย เพื่อค้นหาเหตุผลและความถูกต้องที่แท้จริง

๒) ต้องเป็นบุคคลที่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยต้องเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมหรือดูหมิ่นเหยียดหยามกัน ยึดหลักความเท่าเทียมกันในสิทธิ เสรีภาพ รวมถึง

การมีจิตสาธารณะเป็นคุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

การมีส่วนร่วมทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ และให้โอกาสทางสังคม

๓) ต้องเป็นบุคคลที่มีจิตสาธารณะ คือ มีสำนึกในการมีส่วนร่วมรับรู้สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของตน และของผู้อื่นที่อยู่ร่วมเป็นสังคมเดียวกัน ตลอดจนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมด้วยความเต็มใจ ดังนั้น พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง ครอบคลุมรวมถึงโรงเรียน ชุมชน และประเทศชาติ มีความกระตือรือร้นเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนหรือองค์กรที่สังกัดอยู่ เช่น

ร่วมมือแก้ไขปัญหาและพัฒนาสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและชุมชนให้ดีขึ้น จึงกล่าวได้ว่าจิตสาธารณะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของวิถีประชาธิปไตย

๔) ต้องเป็นบุคคลที่เคารพกฎหมาย พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยต้องเคารพกฎหมายและปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมืองอย่างเคร่งครัด เนื่องจากกฎหมายเป็นเครื่องมือที่ก่อให้เกิดความเป็นระเบียบ เกิดความสงบสุขในสังคม รวมทั้งเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของประชาชนโดยรวม ดังนั้น พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยจึงต้องเคารพกฎหมายพร้อมทั้งช่วยกันทำให้กฎหมายบ้านเมืองมีความศักดิ์สิทธิ์ เช่น การรับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ ไม่บุกรุกที่สาธารณะ ไม่ขับรถผิดกฎหมาย เคารพกฎ กติกาของส่วนรวม

๕) ต้องเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินชีวิตประจำวัน พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ต้องเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิตประจำวันให้ปฏิบัติตามหลักศาสนา วัฒนธรรมของชาติ ของชุมชนหรือท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ อันเป็นคุณต่อคนที่ยึดถือและปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ซึ่งจะช่วยให้สังคมประชาธิปไตยเป็นสังคมที่มีความสงบสุขและเจริญรุ่งเรือง คุณธรรมและจริยธรรมที่สำคัญ เช่น ความสะอาด ความเกรงกลัวในการกระทำชั่ว ความซื่อสัตย์สุจริตทั้งตนเองและผู้อื่น

เสริมสาระ

ความสำคัญของพลเมืองดี

พลเมืองดีมีความสำคัญต่อประเทศชาติอย่างมาก ซึ่งความสำคัญของการเป็นพลเมืองดีสามารถจำแนกได้ ๓ ประการ ดังนี้

๑. ด้านสังคม

การเป็นพลเมืองดีจะทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปอย่างสันติสุข เพราะคนในสังคมจะช่วยกันรักษาความสงบเรียบร้อย และร่วมกันพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้า หลีกเลี่ยงความขัดแย้งในสังคม พลเมืองที่ดีจะปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างในด้านการเสียสละต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมและประเทศชาติ

๒. ด้านเศรษฐกิจ

พลเมืองดีจะต้องประกอบอาชีพสุจริต ไม่ผิดกฎหมายและศีลธรรม โดยรู้จักวางแผนทางการเงิน ประหยัด เสียภาษีอากร และมีการออมทรัพย์ไว้ใช้ในยามจำเป็น

๓. ด้านการเมืองการปกครอง

พลเมืองดีจะเป็นผู้ที่เคารพกฎหมาย รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตน รวมทั้งไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น รู้จักใช้สิทธิและหน้าที่ของตนเองตามที่กฎหมายกำหนด ตลอดจนการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง การปกครองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

๒. สถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ในฐานะพลเมืองดี ตามวิถีประชาธิปไตย

ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เราต้องคำนึงถึงสถานภาพ บทบาท สิทธิ หน้าที่ ของตนเอง อยู่เสมอ เพราะถือเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย และเป็นแนวทางที่ทำให้เราปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่นได้ถูกต้องเหมาะสม ส่งผลให้สังคมส่วนรวมมีความสงบ เป็นระเบียบ อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ประเทศมีความมั่นคงและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

๒.๑ ความสำคัญของสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของประชาชนชาวไทย

๑) **สถานภาพ** หมายถึง ตำแหน่งทางสังคมที่บุคคลได้รับจากการเป็นสมาชิกของสังคม สถานภาพแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ สถานภาพที่ติดตัวมาแต่กำเนิด เช่น เป็นชาย เป็นหญิง เป็นพ่อ เป็นแม่ เป็นลูก เป็นหลาน เป็นคนเชื้อชาติไทย และสถานภาพที่ได้มาด้วยการใช้ความรู้ความสามารถของบุคคล เช่น เป็นครู เป็นนักเรียน เป็นแพทย์

๒) **บทบาท** หมายถึง การปฏิบัติตนตามสถานภาพของตนเอง ซึ่งในแต่ละคนก็มีบทบาทที่คล้ายคลึงหรือแตกต่างกันไป และในตัวบุคคลหนึ่งอาจมีบทบาทหลายบทบาท เช่น นายตำรวจเดชมียุทหนึ่งคน นายตำรวจเดชมียุทสถานภาพเป็นพ่อซึ่งมีบทบาทในการเลี้ยงดูให้ความรักความอบอุ่น ให้การศึกษาและอบรมสั่งสอนลูกให้เป็นคนดี ขณะเดียวกันในฐานะที่นายตำรวจเดชมียุทเป็นประชาชนไทยคนหนึ่ง นายตำรวจเดชมียุทก็มีบทบาทในการเป็นพลเมืองดี เช่น มีจิตสาธารณะ

ประชาชนทุกเพศมีสิทธิเลือกประกอบอาชีพที่ตนสนใจได้อย่างเสรี

ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ปฏิบัติตามกฎหมาย

๓) **สิทธิ** หมายถึง ประโยชน์ของบุคคลที่กฎหมายให้การรับรองและความคุ้มครอง เช่น บุคคลผู้มีสัญชาติไทยมีสิทธิได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ เช่น สิทธิที่จะได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐ สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

๔) **เสรีภาพ** หมายถึง ความมีอิสระในการกระทำของบุคคลที่อยู่ในขอบเขตของกฎหมาย เช่น เสรีภาพในการพูด การเขียน เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

สิทธิเสรีภาพเป็นสิ่งที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองและคุ้มครองไว้อย่างหลากหลาย ครอบคลุมเท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน รวมทั้งไม่กระทบต่อความมั่นคงของรัฐและกระทบต่อความสงบเรียบร้อย

๕) **หน้าที่** หมายถึง ภาระหรือความรับผิดชอบของบุคคลที่จะต้องปฏิบัติตามสถานะของแต่ละบุคคล เช่น หน้าที่ของบิดาที่มีต่อบุตร หน้าที่ของชนชาวไทยที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น บุคคลมีหน้าที่ในการเสียภาษีบำรุงประเทศ หรือชายไทยทุกคนมีหน้าที่ในการเกณฑ์ทหาร บุคคลมีหน้าที่เข้ารับการศึกษาศึกษาภาคบังคับ บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติ บุคคลมีหน้าที่พิทักษ์ปกป้อง และร่วมสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติ

การพิทักษ์ ปกป้อง และร่วมกันสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติเป็นหนึ่งในหน้าที่ของพลเมืองดี

๒.๒ การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่

ในฐานะพลเมืองดีจะต้องช่วยกันพัฒนาบ้านเมือง เพื่อให้ประเทศไทยน่าอยู่อาศัย โดยการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของตนอย่างเหมาะสม สามารถทำได้ ดังนี้

๑) **การเข้ารับการศึกษอบรม**
การศึกษาเป็นการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข และเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพที่มั่นคง รวมทั้งนำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไปได้

การศึกษาเป็นการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา และมีส่วนสำคัญในการพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้าต่อไปได้

๒) การปฏิบัติตนตามกฎหมาย เมื่อทุกคนต่างปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ย่อมสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยแก่สังคม

๓) การนับถือศาสนาและปฏิบัติตามพิธีกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ เช่น การเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา ปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนา ถ้าพลเมืองทุกคนปฏิบัติตน

เยาวชนเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยสืบสานศิลปวัฒนธรรมของไทยไม่ให้สูญหายไป

เป็นศาสนิกชนที่ดี ไม่ละเมิดสิทธิและความเชื่อถือของศาสนาอื่น ย่อมก่อให้เกิดความสงบสุข มีความมั่นคงทางจิตใจ สามารถเผชิญปัญหาต่าง ๆ ที่เข้ามาในชีวิต สามารถจัดระเบียบชีวิตในสังคม และสามารถควบคุมความประพฤติของตนเองในสังคมได้

๔) การสืบสานศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตและถ่ายทอดไปยังสังคมอื่น เช่น ประเพณีวันสงกรานต์ ซึ่งมีการสรงน้ำพระ

การปลูกป่าชายเลนเป็นการช่วยอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติของประเทศให้มีความอุดมสมบูรณ์

๕) การร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางทะเลที่สวยงาม เป็นที่ชื่นชอบของชาวต่างชาติ สามารถนำชื่อเสียงมาสู่ประเทศไทยที่มีชาวต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวจนรายได้เข้าประเทศเป็นจำนวนมาก จึงควรส่งเสริมการใช้ทรัพยากรให้เกิดคุณค่ามากที่สุดโดยร่วมกันดูแลรักษาความสะอาด ไม่ทิ้งขยะบริเวณชายหาด ไม่ทิ้งขยะพลาสติกลงในทะเล ไม่จับปลาในฤดูวางไข่ ปลูกป่าชายเลนเพื่อเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำขนาดเล็ก

๖) การปฏิบัติตนตามค่านิยมที่ดีงาม ค่านิยมที่ดีงามของไทยมีหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีความรับผิดชอบ ชยันต์หมั่นเพียร มีความรักความภูมิใจในความเป็นไทย ซึ่งพลเมืองที่ดีควรนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เช่น การเข้าร่วมในกิจกรรมที่แสดงออกถึงความเคารพเทิดทูนในสถาบันพระมหากษัตริย์ การอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมไทย การเสียสละและทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม

๗) การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพื่อเลือกคนดีเข้าไปเป็นตัวแทนบริหารบ้านเมือง ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ โดยปราศจากการรับสินจ้างรางวัล

๘) การป้องกันประเทศ การที่ประเทศชาติจะมีความมั่นคงปลอดภัยได้นั้น ประชาชนทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมในการป้องกันประเทศ มิใช่มอบความไว้วางใจให้เฉพาะบุคคลผู้เป็นทหารเพียงเท่านั้น ประชาชนทั่วไปสามารถสอดส่องดูแลเพื่อป้องกันผู้คิดทำลายประเทศได้เช่นกัน เมื่อพบเห็นอะไรผิดปกติ ก็ต้องแจ้งให้ทางราชการรีบดำเนินการแก้ไข

การประกอบอาชีพที่สุจริตด้วยสติปัญญาและความขยันหมั่นเพียร เป็นการสร้างรายได้ให้กับตนเองและประเทศชาติ

๙) การประกอบอาชีพที่สุจริตด้วยความขยันหมั่นเพียร ถือเป็นการสร้างรายได้ให้กับตนเองและประเทศชาติ ส่งผลให้เกิดสภาพคล่องทางการเงิน ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดี

๑๐) การประหยัดและอดออม รู้จักวางแผนการใช้จ่ายเงินเพื่อให้ได้สิ่งของที่คุ้มค่า ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคง พลเมืองที่ดีทุกคนควรมีวินัยในการใช้จ่าย รู้จักประหยัด ไม่สุรุ่ยสุร่าย ซึ่งจะเป็นผลดีต่อตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติ

๓. ผลจากการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยนั้น มีความสำคัญอย่างมากต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ ดังนี้

๑. ทำให้สังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาไปได้อย่างมั่นคง เมื่อสมาชิกทุกคนปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของตนด้วยความรับผิดชอบ รู้จักการเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีน้ำใจต่อกัน โดยยึดหลักศีลธรรมเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติต่อกัน

๒. ทำให้เกิดความรักและความสามัคคีในสังคม เมื่อสมาชิกทุกคนในสังคมรู้จักเสียสละ ร่วมมือร่วมใจกันทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่วนรวม เช่น การร่วมกันอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ในท้องถิ่นของตน ไม่ให้มีการบุกรุกทำลายป่า การร่วมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในวันสำคัญต่าง ๆ

การปฏิบัติตามกฎจราจร เป็นหน้าที่ของพลเมืองดีที่จะช่วยทำให้คนในสังคมมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

เช่น ร่วมกันปลูกป่าในวันสิ่งแวดล้อม ซึ่งการทำงานร่วมกันนั้น ย่อมจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน เกิดความรัก ความสามัคคีของคนในชุมชนและประเทศชาติ และเป็นการฝึกตนเองให้มีวิถีชีวิตในการอยู่ร่วมกันแบบรู้จักสามัคคี

๓. ทำให้สังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย เพราะทุกคนมีความรับผิดชอบต่องานของตนเองและส่วนรวม รู้จักการปฏิบัติตามกฎระเบียบและกติกาของสังคม เช่น การข้ามถนนตรงทางม้าลาย หรือใช้สะพานลอย

๔. ทำให้สมาชิกในสังคมอยู่อย่างสันติ ถ้าสมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ย่อมส่งผลให้มีสุขภาพจิตที่ดี เพราะเมื่อสมาชิกทุกคนปฏิบัติตามเป็นพลเมืองดี โดยเริ่มตั้งแต่การเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว โรงเรียน ชุมชน จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันของทุกๆ คน ไม่เกิดช่องว่างที่ทำให้เกิดความแตกแยกหรือความไม่ไว้วางใจกัน เช่น การช่วยเหลือกัน ในชุมชน การร่วมกันทำความสะอาดชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ โดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา

เมื่อสมาชิกในสังคมรู้จักเสียสละ ร่วมมือร่วมใจกันทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่วนรวม จะทำให้สังคมมีแต่ความรักและความสามัคคีกัน

การปฏิบัติตามเป็นพลเมืองดีเป็นหน้าที่ของสมาชิกในสังคม ไม่ว่าจะอยู่ในสังคมขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ เพราะการเป็นพลเมืองดีจะทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปอย่างสันติสุขและพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้า โดยสมาชิกทุกคนจะต้องมีหลักการหรือแนวทางในการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ นักเรียนควรพัฒนาตนเองให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และเป็นพลเมืองดีของสังคมและประเทศชาติตามวิถีประชาธิปไตย

เสริมสาระ

หลักการสำคัญของประชาธิปไตย

ประชาธิปไตย (Democracy) เป็นรูปแบบการปกครองตามอุดมการณ์สากล ที่ผู้นำประเทศได้รับอำนาจและความชอบธรรมในการบริหารประเทศจากประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยโดยตรง บนพื้นฐานของสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และการเคารพศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ โดยมีการแบ่งการใช้ อำนาจในการปกครองประเทศอย่างชัดเจน ผ่านการกระจายอำนาจ และการถ่วงดุลอำนาจระหว่าง ๓ ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ เพื่อป้องกันการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบของผู้ปกครองประเทศ

หลักการของประชาธิปไตย

๑. เสรีภาพ (Liberty) คือ อิสรภาพของบุคคลที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามความประสงค์ของตนโดยไม่อยู่ภายใต้การกดขี่ของรัฐ เว้นแต่อยู่ภายใต้กรอบกติกาที่กฎหมายกำหนดไว้ เพื่อป้องกันการล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ในหลักประชาธิปไตย เสรีภาพ คือ กฎหมายสำคัญที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าของสังคม

๒. ความเสมอภาค (Equality) คือ ความเท่าเทียมกันของคนในสังคม เป็นความเท่าเทียมกันในฐานะความเป็นมนุษย์ และเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมเหมือนกัน มีศักดิ์ศรี เกียรติยศ และมีคุณค่าในความเป็นคนอย่างเดียวกัน เช่น ความเสมอภาคในความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาคในทางการเมือง เศรษฐกิจ กฎหมาย

๓. อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (Popular Sovereignty) คือ ปัจจัยที่เชื่อว่าผู้ปกครองมาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยยึดหลักการเสียงข้างมาก จึงมีสิทธิและอำนาจอันชอบธรรมในการปกครองประเทศ เพราะได้รับสิทธิจากผูถูกปกครองคือประชาชนโดยตรง

๔. หลักการเสียงข้างมากที่คุ้มครองเสียงข้างน้อย (Majority rule) เนื่องจากในระบอบประชาธิปไตยประชาชนทุกคนมีสิทธิในการตัดสินใจปัญหาบ้านเมืองไม่ว่าจะโดยตรงหรือทางอ้อมผ่านผู้แทนราษฎร ซึ่งในความเป็นจริงประชาชนทุกคนย่อมมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ดังนั้น เพื่อเป็นการตัดสินใจปัญหาจึงต้องยึดเสียงข้างมากที่ถูกต้องชอบธรรมที่มีต่อเรื่องนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ

หมายเหตุ: ปรับปรุงจาก *ประชาธิปไตย*, โดย รัชชัช โสสมภาค, ม.ป.ป., สถาบันพระปกเกล้า (<http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=ประชาธิปไตย>).

๔. แนวทางการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

ในสังคมที่เป็นประชาธิปไตย การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้สังคมประชาธิปไตยเป็นสังคมที่มีความสงบสุข ช่วยพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้า หรืออาจกล่าวได้ว่า ถ้าชาวไทยทุกคนปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ประเทศไทยก็จะเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาอารยประเทศและผู้คนจะอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

แนวทางการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยที่สำคัญ มีดังนี้

๔.๑ การทำกิจกรรมร่วมกันในกระบวนการทางประชาธิปไตย

แม้ว่ากระบวนการทางประชาธิปไตยเป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญกับความเสมอภาค สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของบุคคลเป็นอย่างมาก เช่น ให้ชาวไทยทุกคน ทุกเพศ ทุกฐานะที่มีอายุครบ ๑๘ ปีบริบูรณ์ มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนในระดับประเทศและระดับท้องถิ่นในเขตเลือกตั้งของตนได้ ๑ เสียงเท่าเทียมกัน แต่ถ้าชาวไทยไม่รู้จักการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศให้เจริญก้าวหน้า ไม่ร่วมมือแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ที่ประเทศกำลังเผชิญอยู่นั้น ปัญหาต่าง ๆ ก็จะทำให้ความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ กระบวนการทางประชาธิปไตยก็จะหย่อนหรือขาดประสิทธิภาพ เช่น ถ้าโรงเรียนหรือชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ เผชิญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ นักเรียนและสมาชิกของชุมชนทุกคนจะต้องร่วมมือกัน เรียกร้องให้โรงงานอุตสาหกรรมที่มีส่วนทำให้สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ หรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้องหาทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน ซึ่งการเรียกร้องเป็นหมู่คณะจะให้ผลสำเร็จเร็วกว่าการที่นักเรียนหรือพ่อแม่ของนักเรียนแต่ละคนดำเนินการเรียกร้องด้วยตนเองเพียงลำพัง

การเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชนเป็นกิจกรรมสำคัญในกระบวนการประชาธิปไตย ในปัจจุบันสามารถเข้าชื่อผ่านเว็บไซต์ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร <https://einitiative.parliament.go.th>.

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการได้ทำกิจกรรมร่วมกันในกระบวนการประชาธิปไตยนั้นมีผลต่อการแก้ปัญหาและมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งที่ผ่านมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิ เสรีภาพของชนชาวไทยไว้เพื่อเป็นพื้นฐานในการนำไปใช้เป็นแนวทางการทำงานร่วมกันในกระบวนการประชาธิปไตยหลายประการด้วยกัน ดังนี้

๑) **ชาวไทยมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ** ทั้งนี้ เพื่อแสดงความคิดเห็นต่อการทำงานของหน่วยงานรัฐหรือรัฐบาลในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่อาจมีผลกระทบมาถึงประชาชน แต่การชุมนุมต่าง ๆ นั้น จะต้องดำเนินภายใต้กรอบของกฎหมาย ซึ่งได้มีการออกกฎหมายพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘ ที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดชุมนุมในที่สาธารณะ เช่น การชุมนุมสาธารณะต้องไม่กีดขวางทางเข้าออกหรือรบกวนการปฏิบัติงานหรือการใช้บริการสถานที่ ผู้ชุมนุมมีหน้าที่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งของเจ้าพนักงานดูแลการชุมนุมสาธารณะ

๒) **ชาวไทยมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง** เพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของกลุ่มตน และเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้นตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทั้งนี้ พรรคการเมืองนั้นจะต้องจัดองค์กรเพื่อดำเนินกิจการและกำหนดข้อบังคับของพรรคให้สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยด้วย

ประชาชนไม่ว่าจะอยู่ในสถานภาพใด ก็มีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ เพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานของรัฐบาล หรือเรียกร้องสิทธิของตนได้ตามกฎหมาย

๓) **ชาวไทยมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม** สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน หรือหมู่คณะอื่น ๆ ทั้งนี้ เพื่อจะได้ร่วมมือในการรักษาและเพิ่มพูนผลประโยชน์ร่วมกัน เช่น นักเรียนหรือศิษย์เก่าของโรงเรียนต่าง ๆ นิยมจัดตั้งเป็นกลุ่มหรือสมาคมนักเรียนหรือศิษย์เก่า เพื่อฝึกกำลังทางด้านความคิดหรือการเงินในการช่วยพัฒนาโรงเรียนเก่าของตนให้มีเครื่องมือและอุปกรณ์ช่วยในการเรียนการสอนและการค้นคว้าวิจัย อันจะทำให้โรงเรียนเก่าของตนมีคุณภาพสูงขึ้น

นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เช่น ผู้มีอาชีพเพาะปลูกที่ต้องเผชิญปัญหาราคาสินค้าทางการเกษตรตกต่ำและราคาปุ๋ยแพง ก็มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และฝึกกำลังกันต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง หรือให้รัฐบาลช่วยพยุงราคาสินค้าเกษตรชนิดนั้น ๆ มิให้ราคาต่ำเกินไป

การรวมตัวกันของกลุ่มเกษตรกรเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องต่างๆ เป็นเสรีภาพที่ประชาชนชาวไทยสามารถทำได้

ในทำนองเดียวกัน ผู้ที่ทำงานในโรงงานหรือบริษัทต่าง ๆ ก็นิยมนรวมตัวกันตั้งเป็นสมาคมและสหภาพแรงงาน เพื่อต่อรองกับนายจ้างหรือสมาคมนายจ้าง เพื่อเพิ่มสวัสดิการหรือค่าจ้างให้กับกลุ่มแรงงานของตนให้เหมาะสมกับสภาวะเศรษฐกิจ

๔) ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เพื่อให้การทำงานของภาครัฐดำเนินไปอย่างโปร่งใส สุจริต และเป็นประโยชน์ต่อประชาชนอย่างเต็มที่ ซึ่งในส่วน of ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้ โดยการติดตามข่าวสารการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐ สอดส่องการกระทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ หากพบว่ามี การใช้อำนาจโดยมิชอบก็แจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการแก้ปัญหาให้ได้

๔.๒ การมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อกิจกรรมทางสังคม

พลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยจะต้องมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อกิจกรรมทางสังคมอย่างต่อเนื่อง จึงจะทำให้สมาชิกในสังคมประชาธิปไตยอยู่ร่วมกันด้วยความรักและสามัคคี และพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้ามากขึ้นเรื่อย ๆ กิจกรรมทางสังคมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมประชาธิปไตยที่พลเมืองดีจะต้องมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อในการปฏิบัติให้เป็นผลสำเร็จ มีดังนี้

- ๑. การร่วมมือกันพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เจริญเติบโตเป็นพลเมืองดี
- ๒. การร่วมมือกันป้องกันและแก้ไขปัญหาที่สังคมกำลังเผชิญอยู่ตามหลักการ และเป็นไปบนพื้นฐานของคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสมาชิกในสังคมต้องตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ว่ามีผลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์และมีความพร้อมที่จะป้องกันและแก้ไข เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาล้างเสฟติด ปัญหายาเสพติด
- ๓. การร่วมมือกันรักษาความสามัคคีในสังคม และป้องกันมิให้ความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในสังคมขยายกว้างจนกลายเป็นความแตกแยกในสังคม เช่น ควรป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งทางเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรมของสมาชิกในสังคม

ภาครัฐและเอกชนควรเข้ามามีส่วนช่วยส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาฝุ่น PM_{2.5}

๔. การร่วมมือกันสงเคราะห์คนพิการหรือทุพพลภาพ ให้ได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามสมควร

- ๕. การร่วมมือกันในการป้องกันสาธารณภัยต่าง ๆ มิให้เกิดขึ้นกับชุมชน เช่น ต้องไม่ตัดไม้ทำลายป่า อันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดอุทกภัยหรือเกิดความแห้งแล้ง

๖. การร่วมมือกันทำนุบำรุงศาสนสถานของทุกศาสนาให้เป็นสถานที่เหมาะสมแก่การพัฒนาจิตใจของสมาชิกในสังคม และการประกอบกิจกรรมเพื่อส่วนรวม โดยไม่จำเป็นต้องเสียค่าใช้จ่ายมากมายในการก่อสร้างหรือปรับปรุงศาสนสถานนั้น ให้มีความยิ่งใหญ่กว่าศาสนสถานอื่น ๆ ในประเทศไทยหรือต่างประเทศ

๗. การร่วมมือกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม ตลอดจนฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาของท้องถิ่นหรือของประเทศชาติ

๔.๓ การดูแลรักษาสาธารณประโยชน์และสิ่งแวดล้อมของชุมชนและประเทศ

พลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยจะต้องดูแลรักษาสาธารณประโยชน์และสิ่งแวดล้อมของชุมชนและประเทศ ทั้งนี้ เพราะสาธารณสถานสร้างไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกันของสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดีเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้สังคมมีความสะดวกสบายและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งมีแนวทางในการปฏิบัติตนเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวหลายแนวทาง ดังนี้

- ๑. ช่วยดูแลรักษาและบำรุงถนนหนทางให้อยู่ในสภาพดี เพื่อจะได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันเป็นเวลานาน เช่น ผู้ใช้รถบรรทุกไม่ควรบรรทุกน้ำหนักเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด เพราะจะทำให้ถนนหนทางชำรุด และเสื่อมสภาพเร็วขึ้น ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณของส่วนรวม
- ๒. ป้องกันมิให้บุคคลใดทำลายสาธารณสถาน ที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่น ที่พิกมทางหรือที่พักรอรถโดยสารประจำทาง สวนสาธารณะ สะพาน สนามเด็กเล่น

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและรักษาสาธารณประโยชน์ในชุมชน เป็นการสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม ถือเป็นแนวทางหนึ่งในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี

7R ลดขยะล้นเมือง

เริ่มต้นที่ “ตัวเรา”

เราสามารถช่วยกันลดขยะในชีวิตประจำวันได้ ด้วยการยึดหลัก 7R

REFUSE ปฏิเสธ

ปฏิเสธ

สิ่งที่จะสร้างมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม เช่น กล่องโฟม ถุงพลาสติก

REDUCE ใช้น้อย

ใช้น้อย

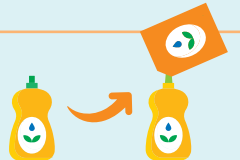
ลดการใช้แบบฟุ่มเฟือยและเลือกใช้ สินค้าที่มีอายุการใช้งานนาน เช่น ใช้กระดาษทิชชูน้อยลงเปลี่ยนเป็นใช้ผ้าแทน หรือใช้ถ่านแบบชาร์จไฟแทนถ่านก้อนใช้แล้วทิ้ง

REFILL เติม

เติม

เลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นชนิดเติม จะทำให้เกิดขยะน้อยกว่า เช่น ผงซักฟอก สบู่ แชมพู น้ำยาล้างจาน

RECYCLE แปรรูปใหม่

แปรรูปใหม่

แยกขยะที่สามารถนำมาแปรรูปใช้ประโยชน์ได้อีก เช่น กระดาษ พลาสติก แก้ว ขวด

RETURN หมุนเวียน

หมุนเวียน

เลือกใช้สินค้าที่เราสามารถส่งคืนบรรจุกู้กลับสู่ผู้ผลิตได้ เช่น ขวดเครื่องดื่มต่าง ๆ

REUSE ใช้ซ้ำ

ใช้ซ้ำ

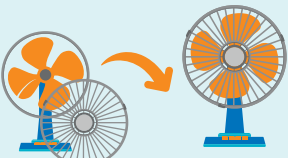
นำบรรจุภัณฑ์ที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ เช่น ใช้ถุงพลาสติกใส่ของหลาย ๆ ครั้ง นำขวดแก้วไปประยุกต์เป็นแจกัน

REPAIR ซ่อมแซม

ซ่อมแซม

ก่อนตัดสินใจทิ้ง ลองซ่อมแซมสิ่งเหล่านั้นก่อน เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า เสื้อผ้า

๓. คัดกรองส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ในสภาพดีตลอดไป และป้องกันมิให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบที่จะเป็นอันตรายต่อสุขภาพและสวัสดิภาพของสมาชิกในสังคม ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติ

๔. ป้องกันมิให้บุคคลใดทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม อันจะทำให้คุณภาพชีวิตของสมาชิกในสังคมได้รับผลกระทบ เช่น กำหนดมาตรการในการควบคุมมิให้บุคคลใดทิ้งขยะลงไปในแม่น้ำลำคลอง ซึ่งจะทำให้แม่น้ำเน่าเสีย และทำให้สัตว์น้ำดำรงชีวิตอยู่ไม่ได้ รวมทั้งต้องป้องกันมิให้ผู้ใดตัดไม้ทำลายป่า ซึ่งจะทำให้สภาพแวดล้อมธรรมชาติเสียหายและขาดความสมดุล อันเป็นสาเหตุของอุทกภัยและภัยแล้งที่เกิดขึ้นในหลายพื้นที่ของประเทศไทย

๕. ช่วยดูแลรักษาทางน้ำสาธารณะ มิให้มีสิ่งกีดขวางและตื้นเขิน และต้องไม่รบกวนทางสาธารณะจนไม่สามารถใช้สัญจรไปมาได้

ขยะในทะเลเกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ทั้งจากบุคคลครัวเรือน อุตสาหกรรม ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อระบบนิเวศในทะเลและสุขภาพของคนในสังคม

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า หากสมาชิกในสังคมทุกคนสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นพลเมืองดีของสังคม คือ เป็นคนที่เคารพในเหตุผล ปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ หน้าที่ เคารพสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น มีจิตสาธารณะ เคารพกฎหมาย และมีคุณธรรม จริยธรรม ตามวิถีประชาธิปไตยได้ ย่อมจะส่งผลดีทั้งต่อตนเอง สังคม และความสงบสุขของประเทศชาติโดยรวม ซึ่งถ้าคนไทยส่วนใหญ่ประพฤติปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ประเทศก็จะเกิดความสงบสุข ปราศจากความขัดแย้ง ประเทศชาติก็ย่อมพัฒนาเจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว มั่นคง และยั่งยืน

หลัก 7R เพื่อลดขยะล้นเมือง มุ่งปลูกจิตสำนึกประชาชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการขยะจากการอุปโภคบริโภคที่เราต่างผลิตขึ้นในแต่ละวัน ส่งผลให้เกิดมลพิษที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตและมนุษย์

หมายเหตุ. ปรับปรุงจาก 7R กลับมาใช้ซ้ำ ลดขยะล้นโลก, โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.),

๒๕๖๒, Thaihealth Resource Center (<https://resourcecenter.thaihealth.or.th/media-campaign/Zw2>).

คำถาม ประจำหน่วยการเรียนรู้

๑. คำกล่าวที่ว่า “สังคมประชาธิปไตย เป็นสังคมที่มีความสงบเรียบร้อย” นั้น นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ อธิบายเหตุผล
๒. ถ้าสมาชิกในสังคมมีคุณลักษณะของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยจะทำให้เกิดผลดีอย่างไร
๓. นักเรียนได้ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่อย่างไรบ้าง และผลที่ได้รับเป็นประโยชน์อย่างไร
๔. นักเรียนมีความประทับใจในกิจกรรมทางสังคมของกลุ่มหรือองค์กรใดที่แสดงให้เห็นว่าปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย และส่งผลดีต่อสังคมและประเทศชาติอย่างไร
๕. ถ้านักเรียนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม จะเข้าร่วมกิจกรรมใดที่แสดงถึงความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย อธิบายเหตุผล

กิจกรรม การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม ดังนี้

สมรรถนะสำคัญสำหรับผู้เรียน

✓ การสื่อสาร	✓ การสื่อสาร
✓ การคิด	○ การแก้ปัญหา
✓ การใช้ทักษะชีวิต	○ การใช้เทคโนโลยี

๑. ครูให้นักเรียนชมภาพข่าวหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยในสังคมไทย เช่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การสืบสานศิลปวัฒนธรรม การปฏิบัติตามกฎหมาย การมีส่วนร่วมทางการเมือง แล้ววิเคราะห์ร่วมกัน
๒. ครูจัดกิจกรรม “Democracy Citizen” ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความเหมาะสม เลือกสืบค้นและเสนอแนวทางที่ต้องการพัฒนาต่อสังคมและประเทศชาติ ตามสถานภาพ บทบาท หน้าที่ สิทธิ เสรีภาพ ของนักเรียนในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้
 - ด้านการเมืองการปกครอง
 - ด้านเศรษฐกิจ
 - ด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย
 - ด้านศิลปวัฒนธรรม
 - ด้านสิ่งแวดล้อม
 - ด้านอื่นๆ ตามบริบทของนักเรียน
๓. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอแนวทางการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยในรูปแบบที่สร้างสรรค์ เช่น คลิปวิดีโอ อินโฟกราฟิก การให้ความรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ แล้วร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนผลที่ได้รับจากการทำกิจกรรมร่วมกัน
๔. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปความสำคัญของการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีและเสนอแนวทางการปฏิบัติตนเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน